

NORGES HØYESTERETT

Den 28. april 2006 avsa Høyesterett dom og kjennelse i

HR-2006-00715-A, (sak nr. 2005/1598), straffesak, anke,

I.

A

(advokat John Christian Elden)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Siw Morrow)

II.

B

(advokat Anders Brosveet)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Siw Morrow)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Øie**: Saken gjelder straffutmåling for blant annet uaktsomme drap forvoldt ved salg av metanolholdig sprit, og reiser særlig spørsmål om de uaktsomme drapene var begått under særdeles skjerpene omstendigheter.
- (2) Ved Oslo tingretts dom 4. mai 2005 ble A dømt for overtredelser av straffeloven § 153 første ledd andre straffalternativ, jf. tredje ledd, § 239 andre straffalternativ og § 238, samt for overtredelser av tolloven § 61, jf. § 66, jf. § 60, jf. § 24, jf. tollovforskriften pkt. 4.5.1 og alkoholloven § 10-1 første og tredje ledd, jf. § 2-1 første ledd, og § 10-1 første og tredje ledd, jf. § 3-1 første ledd. Han ble idømt straff av fengsel i tolv år. I tillegg ble han dømt til å tåle inndragning med seks millioner kroner.
- (3) B ble ved samme dom dømt for overtredelser av straffeloven § 239 andre straffalternativ og § 317 første og tredje ledd, alkoholloven § 10-1 første og tredje ledd, jf. § 3-1 første ledd, og våpenloven § 33 første ledd, jf. § 8 første ledd. Straffen ble satt til fengsel i fem år. B ble dømt til å tåle inndragning med 38 000 kroner.

- (4) Både de tiltalte og påtalemyndigheten anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Ankene gjaldt ikke inndragningskravene. Lagmannsretten avsa 26. oktober 2005 dom med slik domsslutning:

- "1. A, født 00.00.1947, dømmes for overtredelse av straffeloven § 153 første ledd, andre straffalternativ, jf femte ledd, straffeloven § 239 andre straffalternativ og straffeloven § 238, til en straff av fengsel i 8 – åtte – år og 6 – seks – måneder. Straffen er en fellesstraff med de forhold som er rettskraftig avgjort ved Oslo tingretts dom av 4. mai 2005, alt sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd, jf. straffeprosessloven § 348.
Til fradrag i straffen går 639 – sekshundreogtrettini – dager for utholdt varetekt.**
- 2. B, født 00.00.1929, dømmes for overtredelse av straffeloven § 239 andre straffalternativ til en straff av fengsel i 4 – fire – år og 6 – seks – måneder. Straffen er en fellesstraff med de forhold som er rettskraftig avgjort ved Oslo tingretts dom av 4. mai 2005, alt sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd, jf strprl § 348.
Til fradrag i straffen går 222 – tohundreogtjueto – dager for utholdt varetekt."**

- (5) A og B har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Ankene gjelder straffutmålingen. Det er gjort gjeldende at domfellelsene for uaktsomt drap skulle ha vært subsumert under straffeloven § 239 første straffalternativ, og ikke under andre straffalternativ om særdeles skjerpene omstendigheter. Uansett er de utmålte straffer for strenge.
- (6) *Jeg er kommet til at straffen for A må settes noe ned, og at anken fra B må forkastes.*
- (7) I tidsrommet januar til september 2002 innførte A ved flere anledninger til sammen rundt 70 000 liter sprit. I perioden januar 2002 til sommeren 2003 omsatte han til sammen rundt 50 000 liter av denne spriten.
- (8) Store deler av det spritpartiet A solgte, inneholdt metanol. Flere personer som hadde drukket spriten, døde eller ble betydelig skadet. A er funnet skyldig i uaktsom betydelig legemsbeskadigelse overfor C, som ble metanolforgiftet og lagt inn på sykehus 18. september 2002. Han er videre funnet skyldig i uaktsomt drap av D og E, som døde av metanolforgiftning henholdsvis 23. og 27. september 2002. A er dessuten dømt for uaktsom forgiftning som har medført alminnelig fare for liv og helse.
- (9) Også andre personer er døde av metanolforgiftning etter å ha drukket sprit som A har solgt. Som jeg kommer tilbake til, er B dømt for to tilfeller av uaktsomt drap, og lagmannsretten har funnet det bevist at B hadde mottatt den metanolforgiftede spriten fra A. Lagmannsretten omtaler også andre dødsfall, men sier ikke uttrykkelig hvem som hadde formidlet den metanolforgiftede spriten som førte til dødsfallene. A er ikke funnet strafferettslig ansvarlig for noen av disse dødsfallene.
- (10) B kjøpte forsommeren/sommeren 2003 rundt 3000 liter sprit av A. For dette er han funnet skyldig i grovt heleri. Han solgte videre nærmere 200 liter av spriten. To personer som drakk av denne spriten, ble metanolforgiftet. F døde 16. juni 2004 etter langvarig innleggelse på sykehus. G døde 24. juli 2004. B er funnet skyldig i uaktsomt drap av dem begge.

- (11) Om de nærmere omstendigheter rundt salget av den metanolforgiftede spriten uttaler lagmannsretten blant annet:

”I september 2002 viste det seg at det var smuglersprit i omløp i Østfold – særlig i Mosseområdet – som inneholdt metanol. Flere personer ble forgiftet, og forgiftningen førte til en rekke dødsfall og betydelige skader. Første gang det ble påvist metanolforgiftning gjennom konsum av sprit, var i begynnelsen av september 2002. Dette førte til betydelig omtale i mediene, første gang 11. og 12. september. Den 12. september var omtalen riksdekkende, og det var bl.a. innslag også på tv. De kannene som ble vist frem, var såkalte Leiria-kanner, en annen type kanner enn de A som regel handlet med.

På dette tidspunktet oppsto det stor uro på det illegale spritmarkedet, både i Østfold og andre steder. Mange stilte spørsmål om spritkvaliteten, det gjaldt også As kunder. A har forklart at han imidlertid følte seg trygg på at hans sprit var ”ren”, bl.a. fordi hans sprit nesten uten unntak kom på andre kanner og ingen var blitt syke på det tidspunktet alarmen gikk i mediene. Dessuten hadde han fått forsikringer fra den portugisiske leverandøren som bl.a. viste ham en test som garanterte for kvaliteten, og de spørsmål og/eller klager han fikk gjaldt først og fremst lukt og smak, noe som i følge A slett ikke var uvanlig.”

- (12) A ble varetektsfengslet 27. oktober 2002 og løslatt 23. januar 2003. I løpet av forsommeren eller sommeren 2003 solgte A de ca. 3000 literne med sprit som jeg tidligere har omtalt, til B. Lagmannsretten har funnet det bevist at B da han kjøpte spriten, visste at A hadde sittet en lengre periode i varetekt i tilknytning til salg av metanolholdig sprit. I juli samme år solgte han spriten videre til F.
- (13) En gang i løpet av vinteren 2004 solgte B den spriten som førte til Gs død, til H. Lagmannsretten har funnet det bevist at B visste at spriten stammet fra det samme partiet som F ble forgiftet av, og at H skulle selge spriten videre. B hadde testet spriten med et alkometer for å undersøke om den var metanolforgiftet, og visste ikke at denne testen ikke var til å stole på.
- (14) Jeg går nå over til spørsmålet om de uaktsomme drapene skal subsumeres under § 239 første eller andre straffalternativ. Etter andre straffalternativ heves lengstestrafen fra tre til seks år dersom et uaktsomt drap er forvoldt under særdeles skjerpende omstendigheter. Jeg legger til grunn at andre straffalternativ tar sikte på å ramme de spesielt straffverdige tilfellene av uaktsomt drap.
- (15) Det er lite rettskildemateriale om den generelle forståelsen av kriteriet ”særdeles skjerpende omstendigheter” i § 239. Om det tilsvarende kriteriet i andre ledd i straffeloven § 233 om forsettlig drap heter det imidlertid i Rt. 2002 side 262:

”Ved avgjørelsen av om det foreligger særdeles skjerpende omstendigheter etter straffeloven § 233 annet ledd, skal det anlegges en relativt bred vurdering der selve drapshandlingen står sentralt, men der også bakgrunnen for handlingen, domfeltes subjektive forhold og etterfølgende omstendigheter kan tillegges vekt, jf. Rt.1989 side 1331 og Rt. 1992 side 1094.”

- (16) Etter mitt syn gir denne uttalelsen veiledning også for anvendelsen av § 239 andre straffalternativ. Jeg ser likevel ikke bort fra at vekten av enkelte momenter kan variere noe ettersom det er tale om forsettlig eller uaktsomt drap.

- (17) D og E døde med under en ukes mellomrom. Etter mitt syn må spørsmålet om det foreligger særdeles skjerpende omstendigheter, vurderes likt i forhold til disse to uaktsomme drapene, som A altså er domfelt for.
- (18) Det er ikke holdepunkter for at A visste eller burde vite om faren for metanolforgiftning da han solgte spriten. Hans uaktsomhet består i at han i ettertid unnlot å varsle kjøperne om faren til tross for at da han burde skjønne at spriten kunne være metanolforgiftet.
- (19) Metanolforgiftet sprit er svært farlig. Den enkelte som drakk av den forgiftede spriten, ble utsatt for en stor grad av fare for å dø eller pådra seg betydelig skade. A hadde dessuten solgt store mengder av forgiftet sprit. Risikoen for at en eller flere personer ville dø eller bli alvorlig skadet, var derfor betydelig. Spriten hadde med andre ord et stort skadepotensial, og unnlatelsen av å varsle var svært alvorlig objektiv sett.
- (20) Også As subjektive skyld er etter min mening av betydning. Han burde omgående ha varslet om faren da han ble kjent med at det var metanolforgiftet sprit i omløp. Ikke bare kjente han til den generelle risikoen; han hadde også fått klager på den spriten han selv hadde solgt. De grunner han har oppgitt for at han trodde at spriten var ”ren”, burde han ikke ha slått seg til ro med.
- (21) Lagmannsretten har lagt til grunn at A ble klar over risikoen for at spriten var forgiftet allerede i begynnelsen av september. Han hadde god tid til å tenke seg om. Likevel varslet han ikke. I stedet forsikret han bekymrede kunder om at spriten var ”ren”. Slik skapte han en falsk trygghet og økte risikoen for at noen ville drikke av den forgiftede spriten.
- (22) Jeg finner etter dette at det foreligger særdeles skjerpende omstendigheter, og at det var riktig av lagmannsretten å subsumere de to uaktsomme drapene som A er dømt for, etter andre straffalternativ.
- (23) Når det gjelder den objektive grovheten av de to uaktsomme drapene som B er funnet skyldig i, viser jeg til det jeg tidligere har nevnt om risikoen for død eller betydelig skade. Det må imidlertid tas hensyn til at B hadde solgt betraktelig mindre mengder sprit enn A. Det samlede skadepotensialet var derfor mye mindre, men det var langt fra lite.
- (24) Da B solgte spriten sommeren 2003, hadde det skjedd en rekke dødsfall, som hadde fått store oppslag i mediene. Han kjente til den generelle faren for at sprit som var i omløp, var metanolforgiftet. Han kjente også til at A – som han hadde kjøpt spriten av – hadde sittet i varetekt fordi han var mistenkt for å ha solgt metanolholdig sprit. I denne situasjonen var det kvalifisert klanderverdig å selge spriten.
- (25) Særdeles klanderverdig var det av B å selge den spriten som G døde av, når han visste at spriten stammet fra det samme partiet som spriten som tok livet av Sørensen. Resultatet av testen med alkometer kunne han ikke stole på. Etter mitt syn må Bs skyld her ligge helt på kanten til forsett.
- (26) Min konklusjon er at det også i forhold til de uaktsomme drapene av F og G forelå særdeles skjerpende omstendigheter.
- (27) G de momenter som taler for at særdeles skjerpende omstendigheter foreligger. Særlig legger jeg vekt på at det uaktsomme drapet av I mitt syn ligger helt på grensen til forsett.

B er videre funnet skyldig i grovt heleri av 3000 liter sprit og i ulovlig å ha videresolgt nærmere 200 liter sprit av meget høy alkoholkonsentrasjon. B er også dømt for oppbevaring av alkohol og sigaretter som er ulovlig innført til Norge, og for ulovlig å ha oppbevart en gasspistol.

- (28) Sammenlignet med A må det tas i betraktning at B har hatt befatning med langt mindre mengder ulovlig sprit, og at han ikke er en like sentral aktør på det illegale spritmarkedet som A er. Vesentlig er det også at han, ved å ha solgt mye mindre sprit, heller ikke har utsatt så mange mennesker for fare som A har gjort. Men også B har i lengre tid hatt befatning med smuglersprit. Han er domfelt fem ganger for brudd på alkoholloven og tolloven.
- (29) Etter mitt syn har lagmannsretten også i forhold til B lagt for liten vekt på hans forklaringer. B har erkjent uaktsomt drap av G, men ikke at det foreligger særdeles skjerpene omstendigheter. Han har også forklart seg om de faktiske forhold rundt Fs dødsfall, men jeg finner ikke å kunne legge til grunn at han her har forklart seg uforbeholdent. Det må likevel gis et viss fradrag i straffen for at han har bidratt til sakens oppklaring. For de øvrige forhold har han gitt en uforbeholden tilståelse.
- (30) Jeg finner på denne bakgrunn at lagmannsretten synes å ha gitt et for lite fradrag i straffen for tilståelsen og det øvrige bidraget til å oppklare saken. Samtidig har lagmannsretten i forhold til B etter min mening tatt utgangspunkt i et for lavt straffenivå. Samlet sett mener jeg derfor at B ikke har fått for streng straff. Jeg tilføyer at det forhold at soning på grunn av Bs høye alder kan bli mer byrdefullt for ham enn for andre innsatte, ikke kan gi grunnlag for å redusere straffen i en sak som denne. Jeg viser særlig til at han gjentatte ganger er dømt for brudd på alkohollovgivningen. Jeg mener på denne bakgrunnen at anken fra B må forkastes.
- (31) Etter det opplyste er varetektsfradragene de samme som fastsatt i lagmannsrettens dom.
- (32) Jeg stemmer for denne

DOM OG KJENNELSE :

1. I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen for A settes til fengsel i 8 – åtte – år.
2. Anken fra B forkastes.

- (33) Dommer **Stabel:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (34) Dommer **Coward:** Likeså.
- (35) Dommer **Bruzelius:** Likeså.
- (36) Dommer **Lund:** Likeså.

(37) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M O G K J E N N E L S E :

1. I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen for A settes til fengsel i 8 – åtte – år.
2. Anken fra B forkastes.